

Európa történelme a Nyugat-Római Birodalom bukásától a rendiség kialakulásáig

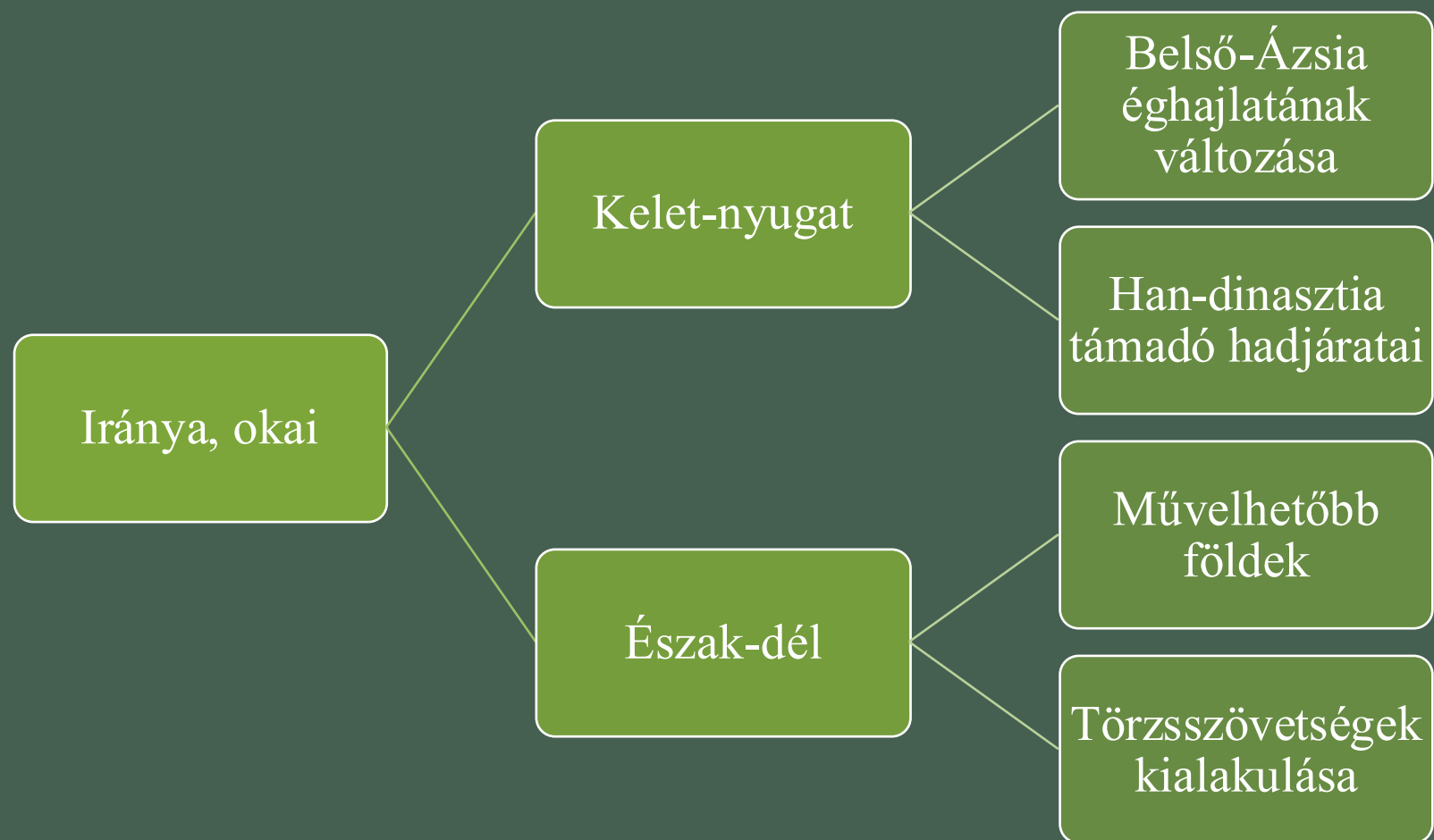
Hűbériség és rendiség Európában

dr. Verebélyi Viktória, egyetemi tanársegéd

Gazdasági és társadalmi hanyatlás:

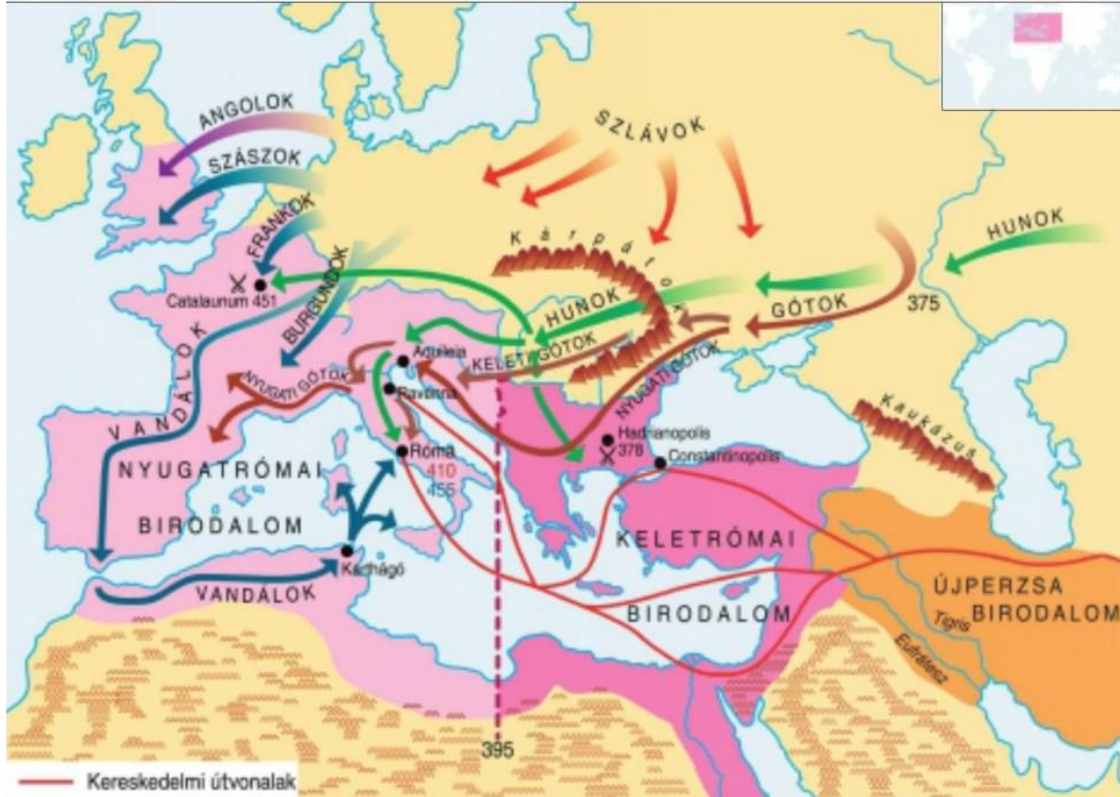
- Belső kereskedelem jelentősége csökkent
- Munkaerőhiány
- Nemesfém kiáramlása
- Városi élet hanyatlása

**RÓMAI
BIRODALOM
BUKÁSÁNAK
BELSŐ OKAI**

RÓMAI BIRODALOM BUKÁSÁNAK KÜLSŐ OKA

–
Népvándorlás

NÉPVÁNDORLÁS

Karl Pavlovics
Brjullov: Genseric's
Invasion of Rome
1836

Államok a Nyugat-Római Birodalom területén

 The Barbarian Kingdoms, ca. 526. By the sixth century, the Western Roman Empire had been replaced by smaller kingdoms ruled by barbarian kings granting only nominal recognition to the Emperor.

- Római Birodalom kettészakadása: 395
 - Nyugat-Római Birodalom bukása: 476
1. Keleti gót királyság
 2. Longobárd királyság
 3. Vandál királyság
 4. Burgund királyság
 5. Vizigót királyság
 6. Frank királyság

Frank törzsek

- Frank törzsek első említése a forrásokban: 3. század
- Két frank törzsszövetség: szálík (Gallia északi részén) és ripuárik (középső Rajna vidék)
- Szálíak vezető szerepe
- Meroving nemzedékből való Klodvig egyesíti a két törzset

I. KLODVIG (482-511)

- Frank törzsek egyesítése
- Területi terjeszkedés:
 - 486 Sygarius feletti diadal Soissons-nál
 - 500 körül döntő csapás alemannokra
 - burgundia
 - 507 Poitiers mellett legyőzi a vizigótokat
- Felveszi a kereszténységet
- Katonai és bírói főhatalom megtartása

Klodvig halála után

- Fiai négy részre osztják a királyságot
- További terjeszkedések
- I. Chlothar is meghalt (561) utolsó élő fia után három részre szakadás (Burgundia, Austrasia, Neustria)
- Dagobert (628-638) átmeneti rend

Karoling dinasztia

Pippin

austrasia
majordomus,
687-ben
legyőzte
Neustriát

Martell Károly (714-741)

- Pippin törvénytelen fia
- 732 Poitiers győzelem az arabok felett
- Burgundiát és Provence meghódítása
- Kereszténység védelmezője

Kis Pippin

- Longobárdok fenyegetik a pápa hatalmát
- 751-ben kolostorba záratja az utolsó Meroving uralkodót
- 752 II. István pápa elismeri királynak (sőt Isten kegyelméből király Dei gratia rex)
- 754 pápa elismeri örökösének gyermekeit; Pápai Állam megalapítása
- Két fiát Karlmannt és Károlyt életében megkoronázzák

Karlmann (768-771)

NAGY KÁROLY (768-814)

- 774 longobardok királya és rómaiak patríciausa
- Pireneusok irányában, majd délre spanyol örgrófság megszervezése
- Bajor Hercegség vazallusa – korábbi alemann területeken biztosítja uralmát
- Körülbelül 770-800 szászok elleni háború
- Kárpát-medence meghódítása – avarok elleni küzdelem
- II. Leó pápa hűségesküt tesz, segítséget kér
- 800 december 25. császárrá koronázzák
- 812 I. Mihály bizánci császár elismerte császárságát
- világi – egyházi hatalom elválása

Hűbériség

- Mintái:
 - Commendatio
 - barbár királyok kísérete
- Meroving-kor:
 - Commendatio
 - differenciált rendszer:
 - Herceg
 - Gróf (comes)
 - Márki
 - Algróf (vicomte)
 - Nagyurak kísérete
 - Familiáris harcosok
 - Rövid időn belül hűbéres (vassus, vassallus)

Hűbérviszony alapítása

Három aktusból áll

- Homagium (alávetés kifejezése, hűbéreskü)
- Fidalitas (hűségeskü)
- Investitura (hűbérbirtokba való bevezetés)

Kezdetben nem örökölhető

Frank birodalom államszervezete

Állami hivatalokat beépítette a hűbéri láncba

Grófságok (comes) legfőbb hűbéresek feladataik:

- Király hatalmának képviselője
- Grófság haderejének mozgósítása
- Legfőbb bíró
- Jövedelem behajtása

Őrgrófságok (mark)

Királyi küldöttek (missi dominici) (egyházi, világi)

Birodalmi gyűlés

Udvari hivatalnokok:

- Kancellária (capitulárék kiadása)
- Kamarás

Törvénykezést a birodalmi ítélőszék végezte – a király nevében

Király korlátlanul gyakorolta az invesztitúra jogát

Traité de Verdun (843)

Royaume de Charles
le Chauve

Royaume de Lothaire

Royaume de Louis
le Germanique

Verduni szerződés

- Nagy Károly unokái felosztották a birodalmat
 - Nyugat – Kopasz Károly
Flandriától Champagne-on,
Burgund hercegség, Aquitania,
Gothag és Gallia
 - Lothar „középső királyság”
Itália, Burgund Királyság
 - Német Lajos „német királyság”

Nyugati frank állam

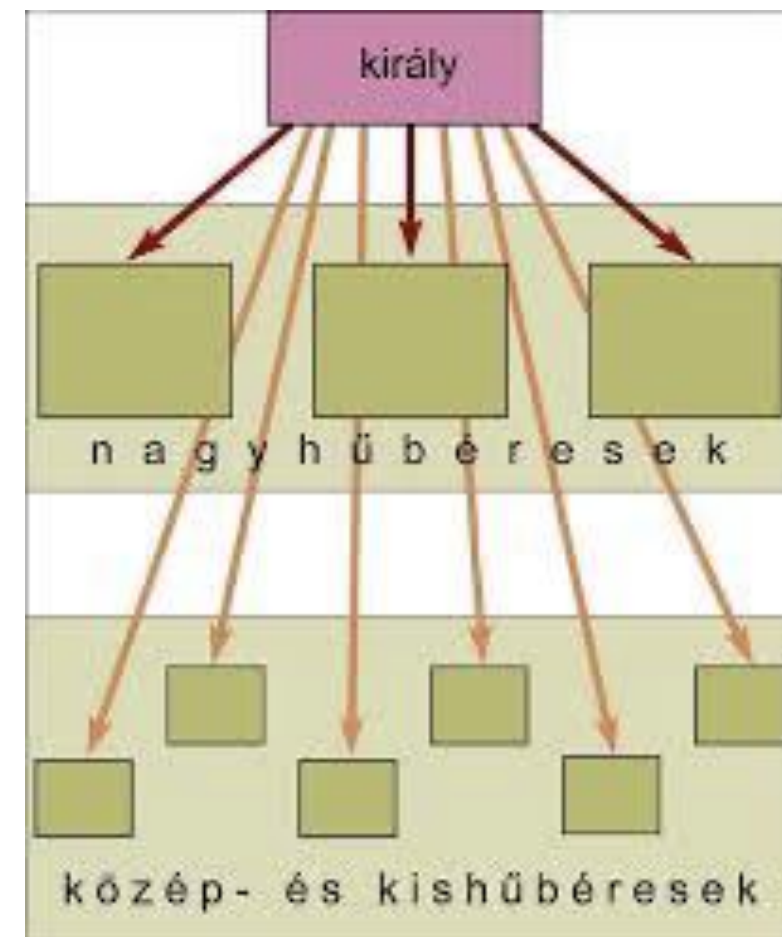
- 987 – **V. Lajos halála**
- helyi vezető közül választott uralkodó:
Capet Hugó hatalomra jutása
 - középkori Francia Királyság (Ile de France)
- **Fülöp Ágost** (1179- 1223) – János angol királyra mért vereséget
- **IX. Szent Lajos** (1226-1270) – pénzügyi, hadügyi reformok
- **IV. Szép Fülöp** (1286- 1314) – erős központosítás, avignoni fogság
- **XI. Lajos** (1461-1483) – Merész Károly legyőzése, Fr.o. egysége

Keleti frank állam

- magyar kalandozások hatása
- **I. Madarász Henrik** (919-936) – formálisan is megszűnt a (Frank) Római Császárság
- **I. Ottó** – tudatosan készült egy új birodalom alapítására
 - 962-ben II. János pápa segítséget kér
 - II. Berengár feletti győzelem és a pápaság megerősítése
 - viszonzásképp német-római császárrá koronázza

Eközben a Brit-szigeteken...

- **I. Vilmos 1066 után véget vet a partikuláris államfejlődésnek és viszonylag erős királyi hatalmat épít**
 - ország területének jelentős részét az uralkodó saját kezelésében tartotta – *terra regis*
 - *knight's fee* hűbéri rendszer kialakítása – nehézlovas kiállításához szükséges területi egységnyi föld a hűbérbirtok alapja
 - hatalma stabilitása érdekében jóval kisebb számú földbirtokos réteg (10-12 nagybirtokos egymástól elszórtan)
- **1086 Salisbury eskü** – *minden vazallus közvetlenül a királynak tartozik hűséggel*

Rendiség és a rendi monarchia

- Nyugat Európában a **13-14. században a hűbéri államok rendi monarchiává** alakultak.
 - A rendi monarchiákban a központi hatalom megerősödésével párhuzamosan a társadalom vezető csoportja (ún. rendek) intézményes politikai hatalomra tettek szert.
 - **rendek:** a középkori társadalom azonos kiváltságokkal rendelkező, érdekeiket szervezetten érvényesíteni képes vezető csoportjai

Rendi fejlődés alapja: hűbéri kapcsolatok teljes vagy részleges kiszorítása az államéletből

- feudális jogok → uralkodói felségjogok
- személyes uralom → hivatalnokszervezet
- hűbéri hadsereg → állandó (zsoldoshadsereg)
- feudális bevételek → rendszeres adóztatás
- isteni legitimáció → világi legitimáció
- vertikális tagozódás → horizontális csoportosulás

- **Első rend – katolikus egyház/egyháziak**
 - tényleges politikai hatalma sokszor csak a püspököknek van
- **Második rend – nemesség**
 - főnemesség – rendi gyűlésen személyesen megjelennek
 - köznemesség – rendi gyűlésen küldöttek útján vesznek részt, helyi önkormányzatokat (megye, grófság) irányítják
- **Harmadik rend – közrendűek**
 - gyakorlatban a kiváltságokkal rendelkező városok polgárait jelentette (ritkábban szabad paraszti csoportokat is)
- **Nem rendelkezett rendi kiváltsággal a társadalom többsége: városi vagyontalan, parasztság.**

Rendi jogállás

- gazdasági jogok (adózási kiváltság)
- politikai jogok (rendi gyűlésen való részvétel)
- jogi jellegű privilégiumok (személyi szabadság, tulajdonjog)

Rendi hovatartozás kifejezői

- életstílus
- társadalmi és politikai öntudat

Rendi monarchia

- Rendinek tekinthető a feudális állam azon formája, melynek irányításában már a király mellett a rendek is főszerephez jutnak, s ezzel egy időben háttérbe szorul a megnövekedett hatalmú főúri tanács.

Jellemzői

- központi királyi hatalom + rendi intézmények együttműködése
- legfontosabb szerve a **rendi gyűlés** (törvényhozás, adó mértéke)
- adóbevételekből zsoldoshadsereget és központi hivatalt tartanak fenn
- de a királyi hatalom ellenőrzött marad, mert működése a rendek által megszavazott adótól függ.

Köszönöm a figyelmet!

dr.verebelyi.viktoria@gmail.com